

Nemzeti Társalkodó

Martzius 17dik napján 1835.

A' K I S É R T E T.

(igaz történet)

A. marquis a' nyárnak egy részét Pa-
lermo környékében egyik falusi jószágában
tölté. Egyetlen egy leánya Laura 1808ban
egy ifjú katona tisztet, kit történetesen es-
mere-meg, megszeretett, de minthogy nem re-
mélhette hogy ezen szövetségre atyja meg-
eggyezését megnyerhesse, igyekezett minden
módon hajlandóságát elnyomni; azomban hi-
re menvén annak hogy azon ezere, melynél
az említett ifjú katona tiszt szolgált, Pa-
lermo rövid időn elfogja hagyni, nem álhatta
ellent a' tiszt kérésének 's egy végső tanál-
kozást ígért neki maga ablaka alatt. A' meg-
határozott éjjeli órában Laura az ablakba
megjelent 's komolyan néze-ki a' sötét éjbe
kedvesse érkezésére várakozva, midőn a' kas-
télytól nem messze a' közelebbi faluba ve-
zető úton egy különös alakot látott mozog-
ni. Elsőben azt hitte hogy ez az ohajtva várt
szerelmes, de csak hamar észre vette téve-
dését, mert további szemlélődés után úgy

tanálá, hogy az egy oriási nagyságu egészen fejrbe öltözött halkal lépdelő emberi forma, de a' mely nem e' világból valónak látszott lenni. — Nagyon megrettenve e' látáson Laura hirtelen becsapta az ablakot és nem bátorkodott azt többé megnyitni. Más nap reggel egy falubeli vén asszony egy levélkét ada titkon Laura kezébe, melyben szerelmesse az ő kegyetlenségén szivrehatólag panaszol, és kéri hogy a' meghatározott időben ma megjelenni ne mulatná-el; Laura ijedtségét már felejtve feltette magában hogy megjelenik és már ma nem lesz oly félenk. — Ugyan azon órában mint tegnap esmét az ablakba állott, de csak hamar újra megjelent a' hosszú fejr alak. Megdöbent újra Laura, de még sem akará kedvessét másodszor is megcsalni, 's azon gondolat által lelkesítvén magát hogy bennszobájában csak ugyan semmi baj nem érheti, az ablaknál állva maradott; a' fejr rémkép lassu halk lépésekkel csak hamar eltűnt a' sötétségben. Soká nyughatatlanul várt még Laura a' kedves megjelenésére, midőn a' szomszéd toronybeli óra kettőt üte és ő bágyadton és nyugtalanul végre szobájába ment 's lefeküdt. — Az ifjú katona tiszt az alatt a' kastély kökerítését már által hágta 's reményel 's szerelemmel telve sietett azon helyre hol kedvessét feltanálni hitte. Már a' bokrokon keresztül elébe fénylett a' kastélynak egyik szeglete, midőn hirtelen lábtopogást hall 's a' már említett fejr rém képet ma-

gával szemközt jöni látja. Megrettenve kardjához nyul az ifjú tiszt, a' kísértet is kardot huz, 's hirtelen egy dühös párviadalra szállanak együtt, mely a' halandó hősnek oly szerencsétlenül ütött-ki, hogy végre le esve ellen fele lábaihoz rogyott; a' győzedelmes rém kép pedig e' viadal végzetével csendesen tovább folytatá útját, mely e' véletlen tanálkozás által félbeszakasztott vala. — Azonban a' kastélyhoz ily közel hallott kardcsatogás a' marquisnak különösön jött 's legottan összehivatta embereit 's ezekkel a' kastély kerítését és kertjét felkerestette, és megparancsolta hogy akárkit ott tanálnak fognák-meg és vinnék-bé a' kastélyba. A' cselédek minden szegletet megvizsgáltak de hasztalan, mert annak a' mi történt legkissebb nyomát sem lehetne tanálni. — A' marquis a' nyomozódások sükeretlen kimenetelével éppen nem vala megelégedve, de minden keresés hiában való lévén, végre csak azt mondá, hogy bizonyosan nem jól hallotta a' lármát, 's maga tévedhetett képzetében. — A' marquis leánya azonban sejdité az igazságot 's álhatatosan hitte hogy bizonyosan a' katonai tiszt és az általa látott kísértet egymással tanálkoztak. Nyugtalan képzetek háborgatván elhatározá magát hogy mihelyt lehet azon falubeli öreg asszonyt, kitől a' levélkét vette volt, felkeresi és ettől hihetőleg felvilágosítást kap a' történet felől. — Egyik szoba leányától kísértetve elindult tehát 's

már a' kastély kert végében vala midőn kis ölbeli ebét erőssen ugatni hallá. Hiában szólítá a' kis ebet nevéen, mert helyéből teljességgel meg nem mozdult, azért maga utánna ment hogy azon tárgytól, mely a' kis ölbeli ebet haragra vagy félelemre gerjeszté eltávoztassa, de maga is szinte kőbálványnyá vált ijedtében, midőn a' bokorban egy vérel borított holt testet pillanta-meg. Első zavarodásában azt hitte hogy az kedvesse holt teste, 's ájultan lerogyott, a' szobaleány sikoltására sok emberek gyűltek e' helyre, 's a' többek közt azon falusi vén asszony is, kihez éppen indult volt. Laura ájultságából lassanként magához jöve, nagy vigasztalására megtudta a' vén asszonytól hogy szerelmesse a' vén asszony kunyhójában van elrejtve és csak kicsin sebet kapott. Laura tehát azt kezdé gyanítani hogy a' bokorban tanált holt test, bizonyoson azon kísértet teste, mely őtet annyira ijedtségbe hozta volt. Szomorú gondolatok közt vissza tért végre Laura a' kastélyba, a' nyughatatlanság 's nagyon felháborított indulatok nem engedtek álmodni szemeire, 's végre hogy egy kevés friss levegőt szívhasson megnyitá ablakát, de mely nagy vala ijedtsége midőn újból az utálatos kísértetet látá lassan ellépdelni a' kastély mellett; bécsapta ablakát 's azt képzelvén hogy a' vén asszony őtet megcsalta, és a' katona tiszt kedvesse megöletett, az egész éjjel a' legnagyobb nyughatatlanság közt tölté. — A' vén asszony azonban iga-

zat szóllott, a' katona tiszt valóban az ő kuny-
 hojában volt, 's mihelyt megtudá hogy a'
 kastély kertjében a' bokrok közt egy holt-
 tanáltatott, ő is legottan azon gondolatra jött
 hogy kétségkívül ellen felén ő, mi előtt az
 rajta sebet ejthetett volna, halálos döfést tett.
 A' m a r q u i s újabban is szoros nyomozást
 vitetett véghez a' gyilkosság felfedezésére,
 de nem csak hogy a' gyilkosnak semmi nyo-
 márt nem tanálhatták, de még azt sem le-
 hete kitudni hogy kilehetett azon meggyil-
 koltatott, kinek holt testét a' bokrok közt
 tanálták. A' szomszédság ezerféle gyanitáso-
 kat forralt, sokféle híreket és véleményeket
 terjesztett, melyek a' m a r q u i s nak oly ked-
 vetlenek valának, hogy háznépének a' szük-
 séges úti készületekre csak kevés órai időt
 engedvén hirtelen oda hagyta kastélyát, és
 Siciliának egymás részében választott magá-
 nak lakhelyet. — A' sokféle hírek közt, me-
 lyekkel a' könnyen hívő parasztok egymást
 csalogatták, az is elterjedt volt hogy azon
 szerencsétlen megölettetettnek, kit a' kápol-
 nában temettek, árnyékát sohajtozni hallának;
 ez a' kápolna pedig mely a' m a r q u i s é
 volt mindég bézárva állott, csak a' m a r-
 q u i s mehetett oda, nálla lévén szüntelen az
 oda vezető kulcsok, 's az ajtók csak nagy
 innep napokon isteni tisztelet idején nyittat-
 ván-meg. — Ez elterjedett hírnek valóságát
 közelebről nem vizsgálván, e' történet elbe-
 széllésében egy kevésé vissza térünk 's fel-
 fedezzük az olvasó előtt, hogy A. m a r q u i s

ez erőszakos gyilkos előtt egy alsó rangu igen szép leánykát erőszakkal elragadott, 's a' kastélyától nem nagy távolságra fekvő faluban bizonyos meghitt embereinek gondviselések alá bizott. A' marquis felesége még életben volt, tehát minden gyanu és kedvetlenség eltávoztatása tekintetéből, az elszöktetett leánykát csak titkon éjszaka látogattam meg. Könnyen képzelhetni már ebből, hogy a' fennebbi kisértet senki sem volt más mint maga a' marquis, ki a' siciliai köznép könnyen hívőségét esmerve, e' különös általöltözködést választá magának hogy éjjeli járkálásait jobbagyai szemeik előtt elrejthesse. Egy ily éjszakai útjában volt az midőn a' katona tiszttel véletlenül tanálkozott, 's egy életére leselkedő ellenséget képzelvén benne, vele viadalra szállott. A' fennemlített viadal után a' katona tiszt ellent nem álván kapott könnyü sebe, szerencsésen eljutott azon helyre hol szolgája várakozott reája, ki is őtet mindjárt a' faluba az említett vén asszonyhoz vitte. — Midőn a' marquis viadal társát soholt fel nem tanálhatta, és így ez állapotban nem tudta hogy kívül volt baja, vagy legalább kire lehetett volna gyanuja, elhitette magával hogy megtámadója más nem lehetett mint azon ifjú ember, kinek az általa elragadott leányka már mátkája volt, mi előtt még elszöktette volna. Alig ébredett-fel benne e' nyughatatlan gondolat, már meg volt győződve a' felől hogy szerelmi vetelkedő társa, kit a' leány nagyon szeretett, a'

marquis pedig érdeme szerént utált, a' leányal az ő meggyilkoltatását előre elvégezték. A' bosszútól és szerelem féltéstől kinoztatva, elhatározá tehát magában, hogy mind a' két ártatlanon, kik gyanus indulatját felébresztették, bosszuját álja. Az említett pár viadalt követett reggel, a' nevezett ifjú az elragadott leányka nevében egy levelet kap, melyben mátkája őtet arra kéri hogy éjfélen egy órakor egy bizonyos helyt jelenjen meg 's őtet a' marquis hatalmából szabadítaná-ki. A' szerencsétlen ifjú tulajdon veszedelmére a' határozott időben és helyen megjelent, de ott kedvesse helyett, három álgyilkosokat tanált, kik őtet legottan meggyilkolván holt testét azon bokorban hányták, hol másnap reggel azt a' marquis leánya Laura tanálta. Ugyan ez napon az ifjú lányka is, kit a' marquis a' faluban meghitt embereinél tartott, hirtelen és észrevehetetlen titkos úton egyszerre csak eltűnt azon házból hová őtet a' marquis rejtette vala el. —

A' marquis elutazása után egynehány napig semmi nevezetes nem történt, hanem a' kápolnából hallott sohajtozások hire megvalosulni kezdett, mert ezt nem csak némelykor 's csak néhány személyek hanem minden ember a' napnak akármely óráján ott elment tisztán halhatta. A' falu lakosi ezen anyira megzavarodtak hogy a' kápolna belső részét megvizsgálni elhatározzák magokban, az ajtók tehát megnyittattak, 's a'

bémenök a' nyögő hang irányját követve, az épületnek föld alatti ürege felé mentek. Bérontottak a' föld alatti üregbe is, hol a' faluból oly hirtelen eltűnt szép ifju lánykát a' legsiralmasabb állapotban tanálták az éhel haláshoz közel lévő állapotban. — Miután több erősítő szerek által újra magához hozták a' szerencsétlen lánykát, megtudták tőle, hogy ő már nyolcz naptól fogva e' hives és sötét üregbe zárattott, 's minden eledele csak egy darab kenyérből és egy korsó vizből állott. Előbb egy méjebb üregbe volt kedvesse koporsója mellé zárattva, honnét nyögéseit semmi emberi valóság nem halhatta, de a' kétségben esés erőt ada nekie, az ajtókat többszöri erőlködése után felszaggatta és így felhatolt a' felső üregbe, honnan legalább remélhette, hogy keserves nyögéseit meghallják, 's e' borzasztó állapotból kiszabadítják. E' rettenetes gonosztettet nevelte még a' marquisnak hidegvérü gonoszsága, ki is midőn a' szerencsétlent ide hozta, azt mondá neki; hogy még nem határozta-el magában, valyon e' borzasztó helyen fogja e' meghalni engedni, vagy más kinzóbb büntetést mér fejére, de minden esetre magát a' legrosszabra tartsa készen, ha harmadnapok alatt vissza nem tér, e' bizonyos jele lesz, hogy itt kell neki elveszni. A' szegény ártatlan leány lassanként helyre állott, de az ő panasszai, vádjai és bizonyításai, semmit sem tehettek alacson lelkü

kinzójának gazdagsága, hatalmas befolyása, és nagy tekintetü pártfogói ellen.

Fontos következtetések kicsin okokból.

Két példák a' régi egyesült Belgium történeteiből.

Les effets sont toujours les esclaves des causes.
Voltaire

A' következtetések mindenkor rabszolgái az okoknak.

Isőben

Hogy származott: *Concordia res parvae crescunt.*

A' mint tudva van, *Granvelle* nevü kár-
dinál szerzette az első alkalmat a' belgiumi
nyughatatlanságokra, melyek a' spanyol já-
romnak lerázásával, és az egyesült provin-
ciáknak szabadosíttásával végződtek. — Ez u-
tolsók czímerének (egy csomó nyil vessző)
eredete a' következendő. — Egykor, u. m.
1563ban némely ottani főebbek vidám tár-
saságban vendégeskedtek *Brüsszelben Greb-
bendonk* nevü úrnál. — Asztal felett a' be-
szélgetés kitért a' liberiákra (inas ruhákra)
valo iszonyu költségre. — Miután némely po-
litikai és erköltsi értekezéseket, reflexiokat
tettek azoknak ragadó példája, és az után-
nozásnak szomorú következményei iránt:
egy a' társaságbeliek közül azon javaslatot
tette, hogy ők megkülönböztetésnek okáért

éppen ellenkezőt tselekedvén, a' német inasoknak divat öltözetjeket hoznák-bé. — A' jó launé állott az egész vendégség alatt, és a' kárdinál drága liberíáinak lakolni kellett; egészen azok ellen szegülni, és többé azokat nem utánnozni meghatározták magokban. — A' választása azon személynek, a' ki az új módit meghatározza, és béhozza, sors által tétetett-meg. — A' sors pedig esett a' híres *Egmont* nevü grófra. — Senki a' választásnak annyi tekintetet és sükert nem is adhatott volna, mint ő. — Mindgyárt más nap reggel minden inasait valami dúrva, setét szürke 's minden cízfrázmány nélküli köntösbe öltöztette. — Az új módi öltözet oly nagy tetszést és izlést nyere, hogy minden szabóknak Brüsszelben alig vala elegendő kezek, hogy a' liberíának ezen neme iránti szenvedelmet eléggé hamar kielégítsék. — A' hosszan lenyuló újakkal és szárnyakkal, a' mint akkor azok viseltettek, különbözött ez a' többitől csak a' színeknek különbsége, a' példázatok, ábrázolatok, veres és bétsukjázott fejek, 's más hasonló figurák által, melyek miatt a' köntös újoknak varrománnya, és himezménnye, egy furcsa tekintetet adott. — Mind ezen találmányok mint egyújjal mutattak egyenesen a' kárdinálra. — A' publikum nevette, a' helytartó herczegné is elsőben nevette másokkal együtt; sőt ilyen kihimezett köntös szárnyakat Spanyolországba küldött egy nehányat, hogy a' királyt II Filepet azokkal mulattassa. — De mi után a'

kárdinál, a' ki ezen gunyolódó elmésségnek alkalmaztatását másokkal együtt magára vette, ezért a' maga módja szerént az udvarhoz írt volna: a' dolog egészen komoly tekintetet nyere. — A' helytartóné parancsot vett, hogy ezen veres fejekre, és barát tsukjakra erős tilalmat tegyen. — Mindazáltal még is a' bohoskodó figurák helyett már most a' köntös újakon a' kárdinál iránti gyűlölségnek más jelei jelentek-meg, t. i. egy kötet nyilvessző, mely azután az utrechti egyesülettől, és végre minden öszveszövetkezett kerületektől példázati czímer gyanánt elfogadott ezen választott mondással együtt: *Concordia res parvae crescunt.*

II. szor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Hogy származott az egyesült Belgáknak *koldus* nevezete? (*gueux*).

A' *koldus* nevezet, melyet az első szövöttezett niederlandiak felvettek, származott 1566ban, e' következő módon: — Már előre jelentették egymásnak a' heli gondolatjokat, hogy a' szövöttekezésnek valami nevet kellene adni. — Azon a' napon, midőn a' lovagság és a' vasallusok Brüsselbe innepélyes bémenetelt tartottak, és mindenik a' maga baráttyait pompáson szállásozta és megvendégelte: az öszve esküdt niederlandiak feje is *Brederode Henrik*, a' gróf Kuilenbury szálájában, minden bajtársainak egy pompás ebédet adott. — *Brederode* elbeszélte az u-

jonan jött vendégeinek, a' lovagi rend és vasallusok első meghalgatásának (audience) nevezetességeit, 's ezzel együtt azon környülményt is említette, hogy kardinál Gravelle jelen volt kedventzei közül egyik, u. m. Gróf *Barlaimont* a' helytartó herczegnének, — a' ki ezen látvány által valamenyire megrebbént és zavarodott, megnyugtató végett, csak lassan, de még is oly észrevehetőleg, hogy a' körül állók hallhatták, ezt sugta a' fülébe: *Ce n' est, qu' un tas de gueux*: (ez nem egyéb, hanem egy rakás koldus). — Némelyek a' jelenések közül ezen tsufondáros névért erőssen felgerjedtek; de *Brederode*, a' ki jó launéba vala, tréfát tsinált belőlle; — magára vette a' tsufságos nevet, és olyan hősi nemes keblüekre nézve, kik a' hon iránti szeretetből nem kételkednének a' koldus tarisnyát is nyakokba vetni; különösön jelesnek és helyesnek találta. — Ezen tsufsági nevezetnek elmés magyarázatja az asztalnál újra javaslatba hozatott. — Minden vendégek, kik mintegy három százan voltak, telyes jó kedvű nevetéssel kijelelték tetszéseket, 's helyben hagyásokat, és az egész vendégség alatt fenték elmésségeiket ezen tárgyhoz. — Glossákat, példázatokat, rajzolatokat, 'sat. hordottakfel, és kimeríthetetlenek valának a' tatálosságban. — Malyek után egyik közülök fel emelvén poharát, így kiálta: *Vivent les gueux* (éljenek a' koldusok). Többszöri ismétlés által ezen kiáltás végre jelszóvá lett, mert

a' vendégség vége felé *Brederode* egy podgyászt, vagy koldus táskát hozatott elé: — nyaka körül kanyarította — egy fa poharat vett-elé, 's reá köszönte az egész társaságra: *Vivent les gueux* (éljenek a' koldusok). A' tarisnya és pohár ezután rendre kerültek 's a' midőn mindenik ivott: az ő *vivatjára* a' többinek nagy zugásu visszakiáltása hangozott: *Vivent les gueux*. — A' lárma nevekedett, 's azonban egyik észre vette *grof Hoogstratent*, a' ki történetből ott ment-el. — Kérték, hogy térjen-bé: szerencsétlítették kétszerezve ezen kiáltással: *Vivent les gueux* Ilyen módon az orániai herczeg is, úgy *Egmont*, *Horn* és *Mansfeld* grófok is befogadtattak: mindenik ujonan érkezetnek megmagyarázták a' jelentésit.

Ez az eredete az oly híressé lett *koldus* nevezetnek, mely azután hosszas időkig azon nemzetnél hangoztatott és divatban volt. Sokan arra is mentek, hogy magoknak koldusi butorokat szereztek. Mely szerént az elmésségnek újabb újabb szüleményei tüntek-elé: — tök-flaskok — vándor-botok, — fa-poharak — fa-héj 's más hasonló tsészék; pénzek elsőben fából, azután tserépből azután ezüstből, végre aranyból, melyeket kalapjokon, vagy mejjeken viseltek. — A' béjjege, egyik oldalon mutatta a' király képit ezen szókkal: *Fidels au roi* (hivek a' királyhoz), a' másikon kettős koldus tarisnyával körül kerített két kezét ezen körírással: *Jusqu' a la besace* (a' koldus tarisnyáig). *Van Loon* úr

histoire metallique de pais bas nevü munkájában ezen különböző pénzek, a' tálakkal, tsészékkal, poharakkal 's más oda tartozott butorokkal együtt rézbe metzve találatnak.

Koronka József.

1) Választott Halál.

Minekutánna a' lankasteri ház, Angliában, a' veres és fejér róza közötti pusztító hadban vég romlásra jutott: a' király testvére (clarencei herczeg) a' vele öszve háborodott királynak vádjára, a' parlamentumtól halálra ítéltetett; de úgy, hogy ő tetszése szerént válasszon magának halált. — Melyre nézve azt választotta, hogy egy hordó édes borba fulasztassék belé, — mely neki meg is engedtetett.

2) Tapasztalási mondások.

Az ékesen szóllás lélek nélkül olyan, mint az a' malom, mely szüntelen öröl ugyan, de alig ad egy marok lisztet, ha szintén egy véka szó öntetett-is fel. A' börzsákban lakat nélkül bizonyoson nincsen semmi kincs: — egy szüntelen szabad beszédü száj üres szivet árul-el.

A' régi szolgálat tételek olyanok, mint a' régi adosságok: — rendszerént nem fizetnek-meg.

A' jó hírnév hasonló egy darab tiszta

fejér pappiroshoz. — Ha egyszer megmotskosodik vagy ránczot kap: nem lehet többé előbbeni tisztaságára visszavinni: — a' foltok és ránczok örökké látszanak, és az idő sem rejti-el azokat,

3) R e f l e x i o.

Egy Sakk-játékos társaságban, gyakran egy estve több elmebeli erő fogyasztatik-el, mint egész esztendőn által némely író és tollal dolgozó szobában, vagy casinóban.

A' tudós magyar író Thurotzy, Magyarországot, állása és formája szerént úgy képzelte, mint egy régi divatu római császári fejet. — Erdély pedig; mások szerént, formájára nézve olyan, mint egy szív; — Stájerország, mint egy pipa.

4) Jupiter megtudja, a' mit nem akart megtudni.

(rege).

Mercurius elküldetett egyszer Jupitertől Athénébe, hogy ott egy könyvet béköttesen. Ez meg is esett. — De a' könyvkötő elhibázásból a' Mercurius uti táskájába egy éppen hasonló kötésű könyvet tett. — Ebben pedig egy igen nevetséges és gyűlöletes guny irat (satira) volt foglalva Jupiter ellen, melyben az ő buja szerelmi tettei, 's más titkos története irattattak-meg. E' szerént olyan dolgokat kelle olvasnia, melyeket legkevésbé sem várt.

5) Nemesítés megvetése.

Gottschédnek egyik nevezetes hivatali társa, és barátja *Mens* nevű Professor volt. — *Gottschéd* egykor Bécsben járván: vissza menetekor azon hirt vitte *Mensnek*, hogy őtet (t. i. Menst) megakarták nemesíteni, de az ő tudta nélkül azt el nem fogadta. Helyesen tselekedted, barátom, felele *Mens*; én is éppen úgy el nem fogadtam volna, mert ezen nemesítéssel vagy a, vagy *de* szótag tétetnék nevem eleibe; és így vagy *a-mens*, vagy *demens* lévén a' nevem: másoktól kinevettetném. —

Koronka József.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Igazítás: a' nemzeti Társalkodó folyó első évi 6dik számjához az Üszögről írt cikkelyben a' 3-dik számot következőleg kell olvasni.

3or: Némelyek 'sengéiben aratnak mag-nak valót, mások jól megért búzát; hogy a' 'sengéiben aratott búza kenyérnek szaporább, az bizonyos, és az oka igen természetes; de magnak akár 'sengéiben akár jól megérve arattass, ha a' magod nem lesz jól kiszáradva, bizonyoson bővön fog üszög teremni. Csikmo febr. 16dik 1835.

Nagy Sólymosi Kontz János.